

*Н. В. Резнікова,
д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>

*Л. О. Тарасенко,
магістр міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3292-5284>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.9.59

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА США І КНР ЯК ФАКТОР ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

N. Reznikova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

L. Tarasenko,

Master of International Economic Relations,

Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY OF THE USA AND CHINA AS A FACTOR OF GEOPOLITICAL FRAGMENTATION OF THE GLOBAL ECONOMY

Мета статті полягає в ідентифікації тригерів і форм прояву геополітичної фрагментації світової економіки під впливом загострення економічного протистояння США і КНР. Виокремлено політику стримування Китаю, політику декаплінгу, дерискінеу, решорингу, френдшорингу. Встановлено, що у той час, як у торгівлі між США та Китаєм спостерігаються численні ознаки розриву, торговельні відносини між ЄС та Китаєм, попри застереження з приводу збільшення торговельного дефіциту, залишаються відносно стабільними. Нами виокремлено різні типи декаплінгу: торговельний, фінансовий, інвестиційний, технологічний, інформаційний, ресурсний. "Декаплінг" використовується для опису абсолютної (і небажаної) кінцевої точки у взаємовідносинах, коли економічні зв'язки з Китаєм будуть повністю розірвані. Проте, "декаплінг" також означає поступовий чи раптовий процес розриву існуючих зв'язків із Китаєм. Ефект декаплінгу окремих типів політик є очевидним, і в їхньому числі політика санкцій, політика експортного контролю, політика інвестиційних обмежень, які створюють прямі правові бар'єри на шляху економічного обміну з Китаєм, щоб зупинити конкретні потоки товарів і капіталу. Опоередкований ефект декаплінгу має також і промислова політика, реалізація якої розрахована на більш тривалий час. Наприклад, Закон ЄС про промисловість з нульовим рівнем викидів передбачає, що згодом ЄС має бути спроможним задовольнити 40 % свого попиту на екологічно чисті технології. Закон про стратегічно важливу сировину ставить аналогічні цілі в галузі видобутку та переробки стратегічної сировини. Подібну політику називають "решорингом" або процесом повернення ланцюжків поставок із раніше "офшорних" локацій. Політика решорингу є складовою політики декаплінгу від Китаю, і частково реалізується, окрім вищезазначених, і такими нормативними інструментами, як Закон про чіпи/мікросхеми та Інструмент боротьби з примусом.

У відповідь на політику "декаплінгу" китайське керівництво ухвалило Закон про експортний контроль, Закон про протидію іноземним санкціям та Адміністративні заходи щодо вихідних інвестицій підприємств. Для міжнародного бізнесу поширення санкцій, експортного контролю та перевірки інвестицій означатимуть поглиблення фрагментації світової торгівлі.

Найбільший ефект декаплінгу Китаю пов'язаний не із самим процесом запровадження обмежень, а із очікуваннями їхньої імплементації. З позицій перспектив вільної торгівлі викликає занепокоєння той факт, що політика декаплінгу, що впроваджується між суперниками, мотивована міркуваннями національної/економічної безпеки, не врівноважується відповідними зусиллями підвищення відкритості між союзниками. І навіть тоді, коли більшість ініціатив щодо забезпечення економічної безпеки включають ініціативи френдшорингу, вони також містять елементи рещорингу та промислової політики, як в американському Законі про чіпи та науку, так і в Законі про зниження інфляції перевага надається вітчизняному виробництву, а не іноземним компаніям із країн-союзників.

The Chinese economy retains its role as an important driver of the global economy. The policy of containing the growth of China, which is being implemented by Western countries, regulatory competition, manifestations of protectionism, and a system of restrictions on access to advanced technologies affect the world economy, which cannot develop in the usual concepts of market competition and the realization by national economies of their comparative advantages. There is a conscious management of the international division of labor. China's role as a source of stability in international production and supply chains is artificially diminished. One of the significant components determining the slowdown in China's economic growth is the intensification of strategic rivalry between the United States and China and, accordingly, the American-Chinese trade and economic war, as well as its particular manifestations in the form of American and European sanctions imposed on China. The prerequisites for initiating a policy of decoupling China and containing its growth took shape as China increased its economic, technological, and partly military power.

The decoupling policy as a form of containing China's growth is based on the willingness to use administrative restrictions on the import of goods and the export of capital in the name of the supposed preservation of manufacturing jobs in the US and EU. This approach contradicts the secular interpretations of globalization and its necessity, but is justified by considerations of ensuring basic economic interests and economic security. In general, EU countries are far from united in their reaction to the proposal to join anti-Chinese sanctions, since many of them do not intend to leave the lucrative Chinese market.

We have distinguished various types of decoupling: trade, financial, investment, technological, informational, resource. The biggest effect of China's decoupling is not related to the process of introducing restrictions, but to the expectations of their implementation. Decoupling policies implemented between rivals, which are motivated by national and economic security considerations, are not balanced by corresponding efforts to increase openness between allies, making decoupling policies akin to protectionist policies. Even when economic security initiatives include friendshoring initiatives, they also contain elements of reshoring and industrial policies that favor domestic production over foreign companies from allied countries. Accordingly, the subsidization and creation of mechanisms to promote national production, as well as the stimulation of domestic demand and the development of SMEs as a reason for the implementation of China's decoupling policy, is used by US and EU politicians without any reservations in accordance with the principles of free trade and perfect competition.

The emphasis is not so much on limiting imports, but on blocking the transfer and leakage of advanced technologies to China that help increase its technical, export and military potential. However, traditional, classic protectionist practices such as increased import tariffs and administrative restrictions on entering markets have also begun to be applied quite widely to Chinese companies.

European countries are adapting derisking policies as a less radical decoupling scenario. China is aimed at mutually beneficial cooperation with participants in integration agreements, recognizes rivalry through interaction, and advocates peaceful competition without escalating confrontation. China's approaches to integration agreements are linked to its own economic capabilities and interests, but the policy of containing China involves dividing countries into two blocs — pro-Chinese and pro-American, which in itself complicates the prospects for building mutually beneficial economic relations that are not based on geopolitical pressure factors.

Attempts are being formed to create alternative sustainable trade and logistics chains without the participation of China, especially in strategically important sectors of the economy. The idea of "engagement" of the maximum possible number of countries and economies in a common network of relationships has given way to concepts of localizing production on one's own territory (reshoring) or in a narrow group of political allied countries (friendshoring), and restrictions are placed on the geography of capital and technology flows in the form of a situationally determined circle of acceptable partners.

Ключові слова: міжнародний економічний розвиток, міжнародна економічна політика, міжнародна торгівля, міжнародні фінанси, міжнародне співробітництво, конкуренція, кооперація, глобальні ланцюги вартості, глобальні ланцюги поставок, економічна дипломатія, економічна безпека, глобалізація, фрагментація, регулювання, неопroteкціонізм, політика стримування, конфлікт, суперництво, торгова війна, санкції, технології, експорт, імпорт, ПІІ, США, Китай, ЄС, Індія, Південно-Східна Азія.

Key words: international economic development, international economic policy, international trade, international finance, international cooperation, competition, cooperation, global value chains, global supply chains, economic diplomacy, economic security, globalization, fragmentation, regulation, containment policy, conflict, rivalry, trade war, sanctions, technology, exports, imports, FDI, USA, China, EU, India, Southeast Asia.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ознаки геополітичної фрагментації світової економіки стають дедалі виразнішими. Згідно з масштабним дослідженням Міжнародного валютного фонду (МВФ), ПІІ все частіше спрямовуються не в географічно близькі країни, а до країн, між якими встановлено стійкі геополітичні зв'язки, особливо в такі стратегічні галузі й сфери, як напівпровідники, телекомунікації, критично важливі ресурси та "зелені" технології.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми оцінки ефектів декаплінгу для міжнародної торгівлі були висвітлені в науковому доробку авторських колективів на чолі із П. Еппінгером [1], Г. Фельбермаєром [2], Б. Лімом [3], Дж. Ву [4]. Суперечності деглобалізації, фрагментації та регіоналізації опинились в дослідницькому ракурсі М.-Г. Аттиназі, Л. Бекельманн, Б. Менє [5], П. Бахрах і М. Барац [6], В. Беллоу [7; 8], Р. Болдвін і С. Евенетт [9], О. Булатової і Е. Федорова [10], М. Гріффітса, Ф. де Імуса, К. Ісмаїла, Г. Раміреза, Р. Чаїдзе, Р. Аль Аміна [11], Е. Моравчика [12], Н. Новта [13], В. Панченка [14; 15; 16; 17], Д. Русака і О. Іващенко [18; 19], О. Чугаєва [20; 21].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає в ідентифікації форм прояву геополітичної фрагментації світової економіки під впливом загострення економічного протистояння США і КНР.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2016 році під час передвиборчої кампанії Д. Трамп оголосив: "Ми не можемо й надалі дозволяти Китаю гвалтувати нашу країну" [22], запевнивши виборців, що він використає свої навички ведення переговорів, щоб досягти більш "справедливої угоди" для американських робітників, акцентувавши, в першу чергу, на проблемах міжнародної торгівлі. Після того, як він обійняв посаду Президента США, на початку свого терміну Д. Трамп виклав чотири пункти свого неопroteкціоністського "китайського плану", який мав би забезпечити торговельні поступки з боку Китаю: (1) оголосити Китай валютним маніпулятором; (2) протистояти Китаю в питаннях інтелектуальної власності та примусової передачі технологій; (3) тиснути на Китай, щоб він припинив експортні субсидії та покращив трудові та екологічні стандарти; (4) знизити ставки корпоративного податку в США з метою активізації інвестицій у американський виробничий сектор. По мірі усвідомлення неспроможності окреслених планів бути реалізованими, Д. Трамп оголосив наміри запровадити мита на китайську продукцію вартістю понад 550 млрд дол, і Китай відповів митами на американські товари на суму понад 185 млрд дол. Торгова війна спричинила тиск на американський ринок праці, де було скорочено понад 300 000 робочих місць, а запроваджені мита, по суті, були перекладені на американських споживачів [23]. Дослідження Федерально-го резервного банку Нью-Йорка та Колумбійського університету показали, що американські компанії втрати-

Рис. 1. Динаміка ПІІ у Китаї протягом 2022 року за секторами економіки (у мільярдах доларах)

Джерело: складено авторами за [38].

ли щонайменше 1,7 трлн дол у вартості акцій через тарифи США на китайський імпорт [24].

Запропоновані Д. Трампом неопротекціоністські інструменти корекції торговельного дефіциту спрацювали: дефіцит США з Китаєм у 2020 році склав 311 млрд дол проти 419 млрд дол у 2018 році. Прикметно, що цілепокладання Д. Трампа зменшити імпорт безпосередньо з Китаю призвели до значного збільшення імпорту із суміжних з Китаєм економік, що було пов'язано, в першу чергу, зі специфікою побудови глобальних ланцюжків створення вартості. По суті, "бенефіціарами" цього торговельного протистояння стали В'єтнам, Мексика, Таїланд, Південна Корея, Малайзія та інші. І хоча запровадження мит по відношенню до китайської продукції й переформатувало частково торгові потоки, але не призвело до широкомасштабного імпортозаміщення товарів американського виробництва.

Під час президентської кампанії 2020 року Дж. Байден критикував підхід Д. Трампа до врегулювання торговельних суперечок із Китаєм, звинувативши тарифну політику Д. Трампа в завданні шкоди американським фермерам, виробникам і споживачам, зауваживши, що "Америці потрібно бути споживачем, щоб приборкати "зловживаючу" економічну поведінку Китаю", але стверджував, що неопротекціоністський підхід Трампа не був дієвим [25]. Пізніше адміністрація Дж. Байдена спростовувала торговельну політику Д. Трампа за її зосередженість на проблемі ліквідації торговельного дефіциту й ігноруванні таких питань, як внутрішня конкурентоспроможність, залучення підтримки з боку союзників і партнерів для вирішення питань, що викликають занепокоєння, і заохочення інвестицій всередині країни. Адміністрація Дж. Байдена посилила координацію контролю за експортом технологій, гармонізувавши вимоги контролю за експортом напівпровідників та їх виробництва з Японією та Нідерландами. Адміністрація Дж. Байдена переосмислила економічну конкуренцію США з Китаєм: віднині конкуренція з Китаєм має використо-

вуватись для стимулювання збільшення внутрішніх інвестицій у американську конкурентоспроможність. Було здійснено понад 2 трлн дол інвестиції в технології чистої енергії, інфраструктуру, напівпровідники та сучасне виробництво, чому сприяли прийняті Закон про зниження інфляції, Закон про чіпи і науку та Закон про інвестиції в інфраструктуру та робочі місця.

Обсяг ПІІ у ключові галузі Китаю скоротився вдвічі у період між початком торгової війни між США та Китаєм у 2018 та 2022 роках. Найвиразніше ця тенденція проявляється у китайській напівпровідниковій промисловості, де до 2022 року інвестиції становили лише третину від рівня 2018 року після запровадження США неопротекціоністських обмежень щодо цього сектора. За цей період інвестиції в чіп-індустрію Європи, навіть інших частин Азії значно зросли [26].

Основними секторами економіки Китаю, у які були залучені ПІІ протягом 2022 року, є підприємства готельного бізнесу разом з ресторанным, які отримали понад 33 мільярди доларів США (див. Рис. 1), компанії логістичного та телекомунікаційного сектору, які отримали близько 24 мільярдів доларів інвестицій, а також сфера нерухомості, що залучила більше 23 мільярдів доларів США.

Витрати, пов'язані зі зростанням інвестиційних бар'єрів вздовж ліній геополітичних розломів, будуть високими. За оцінками МВФ, якщо світ розколеться на блок, очолюваний Китаєм, і блок, який очолює США, світовий обсяг виробництва скоротиться приблизно на один відсоток через п'ять років і приблизно на два відсотки у довгостроковій перспективі. Ці втрати будуть розподілені нерівномірно: за прогнозами, найбільш руйнівний вплив відчуватимуть країни з низьким рівнем доходу, пов'язані з блоком, в якому домінує Китай, оскільки вони втратять доступ до інвестицій і технологій багатьох країн з розвинутою економікою. Проте втрати для очолюваного США блоку також будуть значними, оскільки країни, які мають тісні зв'язки з Китаєм, такі як

Таблиця 1. Найбільші джерела ПІІ у Китаї протягом 2022 року

Країна/Регіон	Новостворені підприємства з ПІІ	Частка (у %)	Реалізований обсяг ПІІ (у 100 млн доларах США)	Частка (у %)
Гонконг	15814	41,1	1372,4	72,1
Сінгапур	1176	3,1	106	5,6
Британські Віргінські острови	218	0,6	66,3	3,5
Південна Корея	1593	4,1	66	3,5
Японія	828	2,2	46,1	2,4
Нідерланди	103	0,3	44,9	2,4
Німеччина	422	1,1	25,7	1,4
Кайманові острови	157	0,4	24,2	1,3
США	1583	4,1	22,1	1,2
Велика Британія	609	1,6	16	0,8
Макао	2313	6	12,4	0,7
Малайзія	309	0,8	11,3	0,6
Об'єднані Арабські Емірати	37	0,1	9,6	0,5
Франція	185	0,5	7,6	0,4
Самоа	65	0,2	7,5	0,4

Джерело: [38].

Японія, Південна Корея і Німеччина, зазнають значних збитків.

М.-Г. Аттиназі, Л. Бекельманн, Б. Менсь у дослідженні "Економічні витрати декаплінгу ланцюгів поставок" [27] умовно виокремили "країни західного блоку" і "країни східного блоку" й встановили, яким мав би бути вибір економічного партнера — США чи Китай — для Індії, Мексики та Бразилії в разі, аби вони послуговувались виключно економічними міркуваннями, а не геополітичними. Виявилось, що на глобальні втрати лише незначно впливають альтернативні варіанти декаплінгу, однак на рівні країни результати неоднорідні, і частково пояснюються географічною близькістю: Бразилія отримає відносно невелику вигоду від приєднання до "західного блоку", тоді як Індія втратить більше від приєднання до "західного блоку". У короткостроковому періоді вплив декаплінгу в кілька разів вищий, ніж у довгостроковому, оскільки робітники не можуть коригувати свою заробітну плату, а виробники не можуть швид-

ко змінювати свою мережу постачальників; у короткостроковій перспективі інші фактори, окрім жорсткої заробітної плати, наприклад, наявність критично важливих ресурсів, які важко замінити (наприклад, літій або рідкісні мінерали), можуть призвести до тимчасових зупинок виробництва або фінансових викривлень (наприклад, у вигляді зростання премій за ризик); у довгостроковій перспективі до каналів передачі шоків від декаплінгу відносять транскордонне поширення знань та інвестиції, яке також може впливати на продуктивність та на темпи зростання; фрагментація торгівлі спричинить значні витрати у вигляді суттєвого викривлення умов торгівлі, зниження добробуту та підвищення цін. Цікаво, що, за розрахунками МВФ, Європа виявиться найменш уразливою з усіх регіонів у разі геополітичної фрагментації, хоча витрати однаково будуть значними [26].

Китай, у свою чергу, навіть попри чисельні виклики, продовжує залишатися одним із основних напрямків для

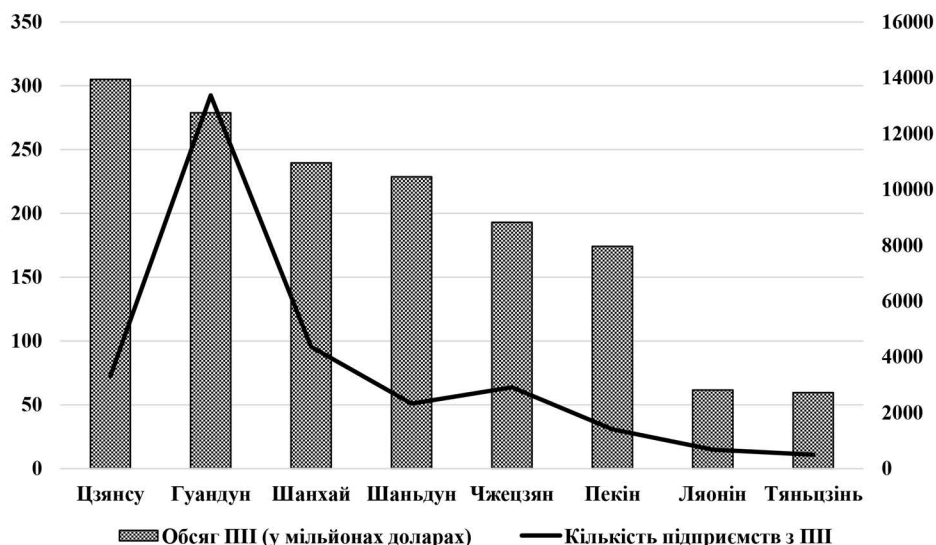

Рис. 2. Обсяги потоків ПІІ до кожної провінції Китаю у 2022 році (у мільйонах доларів)

Джерело: [38].

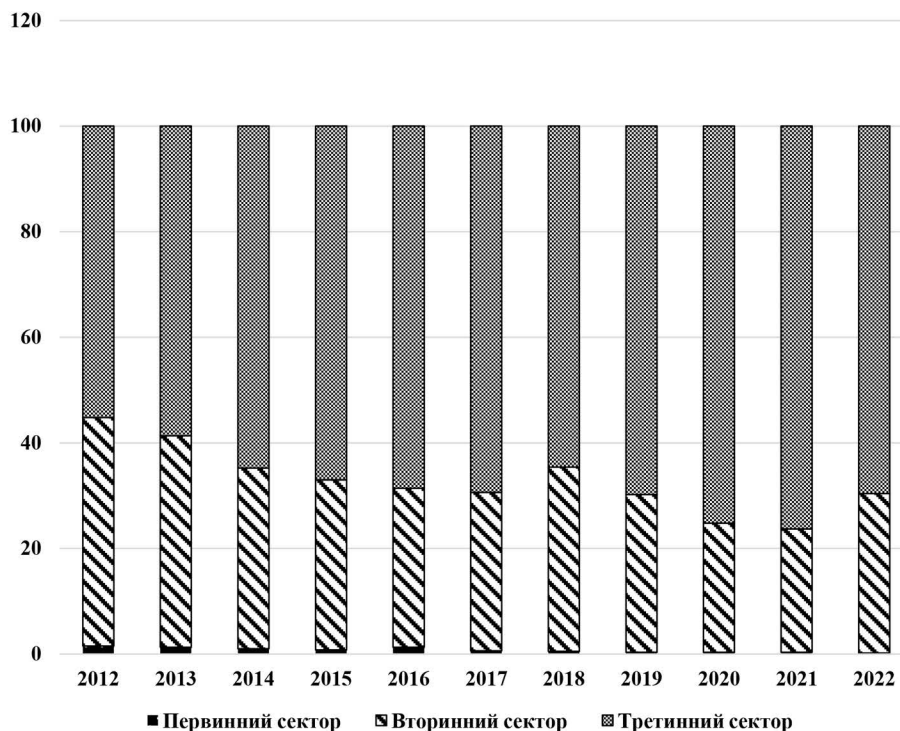

Рис. 3. Розподіл за роками залучених ПІІ в Китаї в період 2012–2022 років (у %)

Джерело: [38].

ПІІ та споживчих ринків у світі. Унікальні китайські ланцюги поставок також складно замінити в короткостроковій перспективі. Тому, великі компанії, які прагнуть світового успіху, не можуть ігнорувати це. Більше того, китайський уряд активізував свої ініціативи стосовно залучення іноземних інвестицій шляхом покращення бізнес-середовища для міжнародних компаній та інвесторів.

За даними MOFCOM [38], у 2022 році основні джерела ПІІ в Китаї лишилися такими самими і порівнянні з минулими роками (див. Табл. 1).

При розрізненні за країнами, нові підприємства з ПІІ з 15 найбільших джерел складали усього 25 413, що становить 66% від загальної кількості ПІІ по всій країні. Обсяг реалізованих при цьому ПІІ склав 183,8 мільярда доларів США, що становить 97,2% від загального обсягу по країні. У 2022 році в Китаї спостерігалася значна активність у сфері ПІІ, особливо з боку 10 провідних провінцій, які внесли значний вклад у загальний показник країни. Ці провінції-лідери, включаючи Гуандун, Шанхай, Цзянсу, Чжецзян, Фуцзянь, Шаньдун, Пекін, Хайнань, Сичуань і Цзянсу, разом склали 86,2% і 86% від загального обсягу ПІІ відповідно.

Регіональний аналіз додатково розкриває розподіл ПІІ у різних частинах Китаю. У 2022 році нові ПІІ у східному, центральному та західному регіонах складали відповідно 86,6%, 7% та 6,4% від загального обсягу країни, а обсяг реалізованих ПІІ також відображав цей розподіл з відповідними показниками 86,9%, 7,3% та 5,8. Такі дані свідчать про економічну вагомість та привабливість східного регіону як основного напрямку для іноземних інвестицій у Китаї. Хоча центральні та західні регіони також внесли значний внесок, вони виявилися менш активними порівняно зі східним регіоном як у створенні нових ПІІ, так і в обсязі реалізованих інвестицій. При

детальному аналізі за регіональним розподілом (див. Рис. 2) можна відзначити, що найбільша частина нових ПІІ у 2022 році припадала на провінції Гуандун, Шанхай та Цзянсу — 13 365, 4 359 та 3 303 відповідно.

Протягом 2022 року в Китаї спостерігався певний рівень розподілу ПІІ між різними галузями економіки. Найбільш значний внесок був здійснений у третинному секторі, що становило 87,1% від загального обсягу новостворених ПІІ. Первинний та вторинний сектори мали мінімальний внесок, відповідно 0,9% та 12%. Ця тенденція також відображалася у реалізованих обсягах ПІІ, які складали відповідно 69,6%, 30,2% та 0,3% (див. Рис. 3). Ця тенденція підкреслює зростаюче значення секторів, спрямованих на надання послуг, що відповідає економічній динаміці Китаю. Основними одержувачами інвестиційних потоків були підприємства та організації з виробництва, надання бізнес-послуг, проведення наукових досліджень, інформаційного сектору, оптової та роздрібної торгівлі, нерухомості та фінансів.

Ознаки економічної фрагментації від загострення американо-китайського суперництва менш очевидні при аналізі впливу на міжнародний рух товарів і послуг. Наприклад, обсяг торгівлі між США та Китаєм досяг рекордного рівня у 2022 році. Проте дослідження Інституту міжнародної економіки Петерсона продемонструвало, що з 2018 року експорт США до Китаю відстає від експорту інших країн, зокрема в сегменті торгівлі автомобілями, літаками, напівпровідниками та послугами [28]. Американські підприємства також скорочують імпорту з Китаю, переорієнтовуючись на ринки В'єтнаму, Таїланду та Індії. За однією з оцінок, на Китай незабаром буде припадати менше половини американського імпорту з Азії [29].

В одному з аналітичних досліджень МВФ зазначалося, що компанії все частіше вдаються до стратегії "ре-

шорингу" ("re-shoring") та "френдшорингу" ("friend-shoring"). Після торгової війни між США та Китаєм у 2018 році згадка цих термінів у звітах про прибутки БНП збільшилася щонайменше у шість разів [30]. У зазначеному дослідженні проведено аналіз багатовимірного індексу вразливості до переміщення ПІІ, і зроблено висновки, що в середньому країни з ринками, що формуються, і країни, що розвиваються, більш вразливі до такого переміщення, ніж країни з розвинутою економікою. Здебільшого це пов'язано із залежністю країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються, від ПІІ з країн, з якими вони відносно не пов'язані геополітично. Декілька великих ринків, що розвиваються, в різних регіонах демонструють високу вразливість до переміщення ПІІ, що вказує на те, що сценарій фрагментації є ризиком не тільки для декількох країн. Подальше скорочення ПІІ та зміна їхнього географічного розподілу, ймовірно, матиме серйозний негативний вплив на країни, що приймають, через зниження накопичення капіталу та розвитку технологій.

Президент Комісії Урсула фон дер Ляєн вперше використала термін "дерискінг" ("de-risking") у своїй промові в березні 2023 року, коли пояснила, що ЄС не хоче "розривати" економічні, суспільні, політичні чи наукові зв'язки. Натомість вона закликала до перегляду відносин в "деяких сферах, де торгівля та інвестиції створюють ризики для економічної та національної безпеки" [31]. Хоча Європейська Комісія (ЄК) поняття "дерискінг" використовує як синонім "зменшення ризиків", слід конкретизувати, що у контексті санкцій йдеться про "фінансові установи, які припиняють або обмежують ділові відносини без розбору з широкими категоріями клієнтів, замість того, щоб аналізувати та керувати конкретними ризиками, пов'язаними з цими клієнтами" [32]. Таким чином, ЄК використовує термін "дерискінг" для виокремлення менш радикального сценарію декаплінгу.

У доповіді "Торгівельні маршрути після пандемії COVID-19" Польський економічний інститут представив чотири сценарії нової моделі глобальних торгових шляхів внаслідок потенційного переміщення частини виробництва з Китаю до інших країн, що, за їхніми розрахунками, може призвести до зниження ВВП Китаю на 1,64 відсотка [33]. У варіанті, найбільш сприятливому для країн-членів ЄС, найбільшим бенефіціаром від решорингу/френдшорингу стане Польща (8,3 млрд дол), Німеччина (8,3 млрд дол), Чехія (4,9 млрд дол) та Франція (4,3 млрд дол). Експертами було виокремлено чотири сценарії: (1) часткове перенесення виробництва з Китаю до країн Південно-Східної Азії та Індії; (2) "національний патріотизм" — заміна частини постачання з Китаю вітчизняною продукцією окремих країн; (3) посилення країн Центральної Європи у ролі "фабрики ЄС" для заміщення частини імпорту ЄС із Китаю; (4) поєднання сценаріїв "національний патріотизм" і "країни Центральної Європи як фабрика ЄС". У сценарії, який передбачає скорочення поставок напівфабрикатів і готової продукції з Китаю на 10 відсотків і заміну їх вітчизняною продукцією, найбільшу абсолютну вигоду отримають країни Північної Америки, за якими йдуть ЄС-14 (старі держави-члени ЄС без Сполученого Королівства), а також країни Східної та Південно-Східної Азії. Залежно від регіону це спричинить щорічне збільшення ство-

рення доданої вартості на 0,2—0,48 відсотка. У Європі ефект буде виразнішим у нових державах-членах ЄС (ЄС-13), ніж у ЄС-14: 0,31 відсотка та 0,20 відсотка відповідно.

Найбільший ефект декаплінгу Китаю пов'язаний не із самим процесом запровадження обмежень, а із очікуваннями їхньої імплементації. Наприклад, заходи контролю над експортом напівпровідників у Китай, запроваджені США у жовтні 2022 року, спрямовані лише на високотехнологічні напівпровідники, але це стало тригером для реконфігурації всієї світової промисловості напівпровідників з тим, щоб уникнути ризиків, пов'язаних із китайським ринком. З позицій перспектив вільної торгівлі викликає занепокоєння той факт, що неопро-текціоністська політика декаплінгу, що впроваджується між суперниками, мотивована міркуваннями національної/економічної безпеки, не врівноважується відповідними зусиллями підвищення відкритості між союзниками. І навіть тоді, коли більшість ініціатив щодо забезпечення економічної безпеки включають ініціативи френдшорингу, вони також містять елементи решорингу та промислової політики, як в американському Законі про чіпи та науку (the US CHIPS and Science Act), так і в Законі про зниження інфляції (the Inflation Reduction Act) перевага надається вітчизняному виробництву, а не іноземним компаніям із країн-союзників. В опитуванні серед американських компаній, які працюють у Китаї, проведеному в червні 2022 року, близько 87 відсотків респондентів заявили, що на їхній бізнес у Китаї вплинуло торгове протистояння між США та Китаєм. Негативні наслідки змін у промисловій політиці Китаю поглиблювалися з 2019 року, і китайські клієнти активно переорієнтовувалися зі споживання продуктів або послуг американських компаній на вітчизняні, а також посилювалась конкуренція з боку раніше неконкурентоспроможних місцевих компаній [34]. У березні 2024 року Міністр фінансів США Дж. Йеллен розкрила зростання в Китаї обсягів виробництва обладнання для сонячної енергетики, електромобілів та літій-іонних акумуляторів, назвавши це "несумлінною конкуренцією, яка завдає шкоди американським виробникам". Дж. Йеллен анонсувала, що усіляко чинитиме тиск на Китай, який, нарощуючи промисловий потенціал, тим самим "спотворює світову економіку": "У минулому в таких галузях, як металургія та алюміній, підтримка уряду Китаю призвела до значних надмірних інвестицій і надлишкових потужностей; це зберегло виробництво та зайнятість у Китаї, але змусило промисловість в решті світу скорочуватися" [35]. ЄК так само розпочала розслідування щодо субсидій, які Китай надає виробникам електромобілів. "Світові ринки зараз переповнені дешевшими китайськими електромобілями, а їхня ціна штучно підтримується за рахунок величезних державних субсидій. Це спотворює наш ринок", — відзначила президент ЄК Урсула фон дер Ляєн [36].

ВИСНОВКИ

Окреслене свідчить, що політика стримування Китаю — це своєрідна нормативна платформа, що спирається на два стовпи: геополітичний та геостратегічний. З геополітичної точки зору, запроваджена по відношенню до Китаю політика стримування легітимізує його ста-

тус регіональної держави. З геостратегічної точки зору, стримування Китаю забезпечує подальше домінування США. Цю точку зору підтримує П. Наварро [37], який зазначає: "Сполучені Штати Америки не терплять рівних конкурентів. Як вони продемонстрували у XX столітті, вони мають намір залишатися єдиною у світі регіональною гегемонією. Тому можна очікувати, що Сполучені Штати Америки підуть на багато чого, щоб стримати Китай. Головна турбота США в Азії — не пошук вирішення конфлікту в Південно-Китайському морі, а збалансування зростаючого впливу Китаю".

Багато країн вважають політику США протекційністською і надмірно обмежувальною стосовно Китаю. У цьому контексті ЄС може представити принципово інший підхід, при якому будь-яка жорсткість по відношенню до Китаю, мотивована міркуваннями безпеки, супроводжується обіцянкою відповідного відкриття для партнерів. За допомогою точної та орієнтованої на Китай стратегії економічної безпеки ЄС може одночасно зберегти свою роль прихильника вільної торгівлі, застрахуватися від ризиків та залучити до себе країни, що не приєдналися до політики стримування.

Література:

- Eppinger, P., Felbermayr, G. J., Krebs, O., and Kukharsky, B. Decoupling global value chains. 2021.
- Felbermayr, G., Gans, S., Mahlkow, H., and Sandkamp, A. N. Decoupling Europe. Kiel Policy Brief. 2021. vol. 153.
- Lim, B., Yoo, J., Hong, K., and Cheong, I. Impacts of reverse Global Value Chain (GVC) factors on global trade and energy market. *Energies*. 2021. vol. 14 (12).
- Wu, J., Wood, J., and Huang, X. How does GVC reconstruction affect economic growth and employment? Analysis of USA-China decoupling. *Asian-Pacific Economic Literature*. 2021. vol. 35 (1), p. 67—81.
- Attinasi, M. G., Boeckelmann, L., and Meunier, B. The economic costs of supply chain decoupling. 2023. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwp/ecb.wp2839~aaf35001a3.en.pdf>
- Bachrach, P., and Baratz, M. S. Two Faces of Power. *American Political Science Review*. 1962. vol. 56 (4), p. 947—952.
- Bello W. Deglobalization: Ideas for a New World Economy. Zed Books. 2004.
- Bello, W. The twin debacles of globalization. Focus on the Global South. 2002. URL: <https://ratical.org/co-globalize/TDofG.pdf>
- Baldwin R., and Evenett S. J. The Collapse of Global Trade, Murky Protectionism, and the Crisis: Recommendations for the G20. Centre for Economic Policy Research. 2011. p. 1—9.
- Булатова О. В., Федоров Е. В. Інструментарій оцінки ризиків безпекового розвитку країн. Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка. 2021. № 22. С. 73—87.
- Griffiths, Mark. Macroeconomic Policy Challenges in Conflict and Post-Conflict Countries: Experience and Lessons from the Middle East. *Macroeconomic Policy in Fragile States*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198853091.003.0019>
- Moravcsik, A. Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics. *International organization*. 1997. vol. 51 (4). p. 513—553.
- Novta, N. and Pugacheva, E. The Macroeconomic Costs of Conflict. IMF Working Paper. 2020. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2020/English/wpia2020110-print-pdf.ashx> (Accessed 12 April 2024)
- Панченко, В. Г. 2018. Теоретичні підходи до визначення економічної сили та економічних інтересів держави як детермінант її економічної політики (випадок неопротекціонізму). *Інвестиції: практика та досвід*, (5), 12—19.
- Панченко, В. Г. 2017. Трансформація інструментів класичного протекціонізму в сучасних умовах світового господарства: конфлікт теорії та практики. *Інвестиції: практика та досвід*, (18), 11—16.
- Резнікова Н.В., Панченко В.Г. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.
- Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
- Резнікова Н., Русак Д., Іващенко О. Вплив російсько-української війни на зелений перехід та енергетичну кризу: підходи лідерів ринку консалтингових послуг до ідентифікації тригерів загострення глобальних проблем економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2022. № 6.
- Резнікова Н., Русак Д., Іващенко О. Загрози стійкості глобальних ланцюжків поставок і створення вартості з позицій міжнародної політекономії російсько-української війни і макроекономічної нестабільності. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 10—15.
- Чугаєв, О. А. Економічна сила країн як невід'ємний атрибут міжнародних економічних відносин. Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2013. № 117, С. 203—210.
- Чугаєв, О. А. Вимірювання сили економічного іміджу країн світу. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. № 12, С. 67—72.
- POLITICO. Trump: 'We can't continue to allow China to rape our country'. 2016. URL: <https://www.politico.com/blogs/2016-gop-primary-live-updates-and-results/2016/05/trump-china-rape-america-222689>
- Reuters. Timeline: Key dates in the U.S.-China trade war. 2019. URL: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1UR5RW/>
- Liberty Street Economics. The Investment Cost of the U.S.— China Trade War. 2020. URL: <https://libertystreeteconomics.newyorkfed.org/2020/05/the-investment-cost-of-the-us-china-trade-war/>
- CNN. Read: Joe Biden's remarks as prepared for delivery in Iowa. 2019. URL: <https://edition.cnn.com/2019/06/11/politics/joe-biden-iowa-remarks/index.html>
- International Monetary Fund. World Economic Outlook. A Rocky Recovery. 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/%20WEO/Issues/2023/04/11/world-economic-outlook-april-2023?cid=bl-com-spring2023flagships-WEOEA2023001>

27. European Central Bank. The economic costs of supply chain decoupling. 2023. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2839~aaf35001a3.en.pdf>

28. Peterson Institute for International Economics. Five years into the trade war, China continues its slow decoupling from US exports. 2023. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/five-years-trade-war-china-continues-its-slow-decoupling-us-exports>

29. Financial Times. China set to account for less than half of US's low-cost imports from Asia. 2023. URL: <https://www.ft.com/content/ad0e35e2-caad-4908-bedf-3489a85ec239>

30. IMF eLibrary. Chapter 4 Geoeconomic Fragmentation and Foreign Direct Investment. 2023. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400224119/CH004.xml>

31. European Commission. Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre. 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063

32. U.S. Department of the Treasury. Treasury Department Announces 2023 De-Risking Strategy. 2023. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1438>

33. Polish Economic Institute. China may lose as much as USD 172 billion annually due to production delocation. URL: <https://pie.net.pl/en/china-may-lose-as-much-as-usd-172-billion-annually-due-to-production-delocation/>

34. Statista2024. Impacts on U.S. companies operating in China due to China's industrial policy changes from 2019 to 2022. 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/1292688/us-business-impacts-due-to-chinas-industrial-policies/>

35. AP News. Yellen says China's rapid buildup of its green energy industry 'distorts global prices'. URL: <https://apnews.com/article/china-yellen-manufacturing-treasury-economics-69fa4b2bf1dca8ca408381-189383717a>

36. AP News. EU announces an investigation into Chinese subsidies for electric vehicles. 2023. URL: <https://apnews.com/article/eu-china-electric-vehicle-subsidy-investigation-15ec926e756a36a7612a66623ccea51f>

37. Huffpost. Mearsheimer on Strangling China & the Inevitability of War. 2016 URL: https://www.huffpost.com/entry/mearsheimer-on-strangling_b_9417476

38. China Briefing. China's FDI Trends: Sources, Destinations, and Key Sectors. 2024. URL: <https://www.china-briefing.com/news/chinas-fdi-trends-sources-destinations-and-key-sectors-2022/> (Accessed 12 April 2024).

References:

1. Eppinger, P., Felbermayr, G. J., Krebs, O., and Kukharsky, B. (2021), "Decoupling global value chains", CESifo Working Paper, vol. 9079

2. Felbermayr, G., Gans, S., Mahlkow, H., and Sandkamp, A. N. (2021), "Decoupling Europe", Kiel Policy Brief, vol. 153.

3. Lim, B., Yoo, J., Hong, K., and Cheong, I. (2021), "Impacts of reverse Global Value Chain (GVC) factors on global trade and energy market", *Energies*, vol. 14 (12).

4. Wu, J., Wood, J., and Huang, X. (2021), "How does GVC reconstruction affect economic growth and employment? Analysis of USA-China decoupling.", *Asian — Pacific Economic Literature*, vol. 35(1), pp. 67—81.

5. Attinasi, M. G., Boeckelmann, L., and Meunier, B. (2023), "The economic costs of supply chain decoupling", available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2839~aaf35001a3.en.pdf> (Accessed 12 April 2024).

6. Bachrach, P., and Baratz, M. S. (1962), "Two Faces of Power", *American Political Science Review*, vol. 56 (4), pp. 947—952.

7. Bello, W. (2004), *Deglobalization: Ideas for a New World Economy*, Zed Books, London, UK.

8. Bello, W. (2002), "The twin debacles of globalization", *Focus on the Global South*, available at: <https://ratical.org/co-globalize/TDofG.pdf> (Accessed 12 April 2024).

9. Baldwin R., and Evenett S. J. (2011), "The Collapse of Global Trade, Murky Protectionism, and the Crisis: Recommendations for the G20", *Centre for Economic Policy Research*, pp. 1—9.

10. Bulatova, O. V. and Fedorov, E. V. (2021), A toolkit for assessing the risks of security development of countries", *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, vol. 22, pp. 73—87.

11. Griffiths, Mark, (2021), "Macroeconomic Policy Challenges in Conflict and Post-Conflict Countries: Experience and Lessons from the Middle East", *Macroeconomic Policy in Fragile States*, available at: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198853091.-003.0019> (Accessed 12 April 2024).

12. Moravcsik, A. (1997), "Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics", *International organization*, vol. 51 (4), pp. 513—553.

13. Novta, N. and Pugacheva, E. (2020), "The Macroeconomic Costs of Conflict", *IMF Working Paper*, available at: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2020/English/wpia2020110-print-pdf.ashx> (Accessed 12 April 2024).

14. Panchenko, V. G. (2018), "Theoretical approaches to determining the economic power and economic interests of the state as determinants of its economic policy (the case of neo-protectionism)", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 12—19.

15. Panchenko, V. G. (2017), "Transformation of the instruments of classical protectionism in the modern conditions of the world economy: a conflict of theory and practice", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 11—16.

16. Reznikova N.V., Panchenko V.G. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiynykh frontiv. Na peredovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky* [Reports from civilizational fronts. At the forefront of international economic policy], Agrarian Media Group, Kyiv, Ukraine.

17. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2022), *Minni poliamizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: iak krainam nevtratyty zdatnist; do rozvytku* [Minefields of international economic policy: how countries do not lose their ability to develop], Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.

18. Reznikova, N., Rusak, D. and Ivashchenko, O. (2022), "Impact of the Russian-Ukrainian war on the green transition and energy crisis: approaches of the leaders of the consulting services market to identifying triggers of aggravation of global economic development problems", *Efektivna ekonomika*, vol. 6.

19. Reznikova, N., Rusak, D. and Ivashchenko, O. (2022), "Threats to the sustainability of global supply chains and value creation from the standpoint of the international political economy of the Russian-Ukrainian war and macroeconomic instability", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 10—15.

20. Chugayev, O. A. (2013), "Economic power of countries as an integral attribute of international economic relations", *Actual Problems of International Relations*, vol. 117 (2), pp. 203—210.

21. Chugayev, O. A. (2015), "Measuring the strength of the economic image of the countries of the world", *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol. 12, pp. 67—72.

22. POLITICO (2016), "Trump: 'We can't continue to allow China to rape our country'", available at: <https://www.politico.com/blogs/2016-gop-primary-live-updates-and-results/2016/05/trump-china-rape-america-222689> (Accessed 12 April 2024).

23. Reuters (2019), "Timeline: Key dates in the U.S.-China trade war", available at: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1UR5RW/> (Accessed 12 April 2024).

24. Liberty Street Economics (2020), "The Investment Cost of the U.S.-China Trade War", available at: <https://libtystreeteconomics.newyorkfed.org/2020/05/the-investment-cost-of-the-us-china-trade-war/> (Accessed 12 April 2024).

25. CNN (2019), "Read: Joe Biden's remarks as prepared for delivery in Iowa", available at: <https://edition.cnn.com/2019/06/11/politics/joe-biden-iowa-remarks/index.html> (Accessed 12 April 2024).

26. International Monetary Fund (2023), "World Economic Outlook. A Rocky Recovery", available at: <https://www.imf.org/en/Publications/%20WEO/Issues/2023/04/11/world-economic-outlook-april-2023?cid=bl-com-spring2023flagships-WEOEA2023001> (Accessed 12 April 2024).

27. European Central Bank (2023), "The economic costs of supply chain decoupling", available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2839~aaf35001a3.en.pdf> (Accessed 12 April 2024).

28. Peterson Institute for International Economics (2023), "Five years into the trade war, China continues its slow decoupling from US exports", available at: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/five-years-trade-war-china-continues-its-slow-decoupling-us-exports> (Accessed 12 April 2024).

29. Financial Times (2023), "China set to account for less than half of US's low-cost imports from Asia", available at: <https://www.ft.com/content/ad0e35e2-caad-4908-bedf-3489a85ec239> (Accessed 12 April 2024).

30. IMF eLibrary (2023), "Chapter 4 Goeconomic Fragmentation and Foreign Direct Investment", available at: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400224119/CH004.xml> (Accessed 12 April 2024).

31. European Commission (2023), "Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre", available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063 (Accessed 12 April 2024).

32. U.S. Department of the Treasury (2023), "Treasury Department Announces 2023 De-Risking Strategy", available at: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1438> (Accessed 12 April 2024).

33. Polish Economic Institute (2020), "China may lose as much as USD 172 billion annually due to production delocation", available at: <https://pie.net.pl/en/china-may-lose-as-much-as-usd-172-billion-annually-due-to-production-delocation/> (Accessed 12 April 2024).

34. Statista2024 (2024), "Impacts on U.S. companies operating in China due to China's industrial policy changes from 2019 to 2022", available at: <https://www.statista.com/statistics/1292688/us-business-impacts-due-to-chinas-industrial-policies/> (Accessed 12 April 2024).

35. AP News (2024), "Yellen says China's rapid buildup of its green energy industry 'distorts global prices'", available at: <https://apnews.com/article/china-yellen-manufacturing-treasury-economics-69fa4b2bf1-dca8ca408381189383717a> (Accessed 12 April 2024).

36. AP News (2023), "EU announces an investigation into Chinese subsidies for electric vehicles", available at: <https://apnews.com/article/eu-china-electric-vehicle-subsidy-investigation-15ec926e756a36a7612a666-23ccea51f> (Accessed 12 April 2024).

37. Huffpost (2016), "Mearsheimer on Strangling China & the Inevitability of War", available at: https://www.huffpost.com/entry/mearsheimer-on-strangling_b_9417476 (Accessed 12 April 2024).

38. China Briefing (2024), "China's FDI Trends: Sources, Destinations, and Key Sectors", available at: <https://www.china-briefing.com/news/chinas-fdi-trends-sources-destinations-and-key-sectors-2022/> (Accessed 12 April 2024).

Стаття надійшла до редакції 16.04.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663